

**Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
MISIJA NA KOSOVU**

Stanje nezavisnih institucija na Kosovu

Jul, 2012

SADRŽAJ

SPISAK SKRAĆENICA	3
IZVRŠNI REZIME	4
1. UVOD.....	6
2. KLJUČNI NALAZI.....	8
3. ZAKLJUČCI.....	14
4. PREPORUKE.....	14
PRILOG 1: INDEKS NEZAVISNIH INSTITUCIJA KOJE DIREKTNO IZVEŠTAVAJU SKUPŠTINI KOSOVA	17
PRILOG 2: SPISAK INTERVJUISANIH OSOBA.....	23

SPISAK SKRAĆENICA

SOZŽS	Savetodavni odbor za zaštitu životne sredine
APK	Agencija protiv korupcije
Skupština	Skupština Kosova
RAT	Regulativni Autoritet Telekomunikacije
NORPŽ	Nezavisni odbor za razmatranje poreskih žalbi
ACV	Autoritet civilnog vazduhoplovstva
CBK	Centralna Banka Kosova
CKP	Centralna komisija za popis
CIK	Centralna izborna komisija
CAN	Centralna agencije za nabavke
RKE	Regulatorna kancelarija za energetiku
EULEX	Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu
NKRM	Nezavisna komisija za rudnike i minerale
MCK	Međunarodna civilna kancelarija
NKM	Nezavisna komisija za medije
NNOCSK	Nezavisni nadzorni odbor civilne službe Kosova
AKK	Autoritet konkurencije Kosova
SKKN	Savet Kosova za kulturno nasleđe
SSK	Sudski savet Kosova
SIK	Sudski institut Kosova
KAI	Kosovska agencija za imovinu
KIZK	Komisija za imovinske zahteve Kosova
KPP	Komisija za pravnu pomoć
MOŽ	Medijski odbor za žalbe
DAZLP	Državna agencija za zaštitu ličnih podataka
NSN	Nacionalni savet za nauku
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
KAP	Kosovska agencija za privatizaciju
AJN	Agencija za javne nabavke
RKJN	Regulativna komisija (za) javne nabavke
TRN	Telo za razmatranje nabavki
ŽRO	Železnički regulativni organ
RTK	Radio Televizija Kosova
SPGS	Specijalni predstavnik Generalnog sekretara
FPŠK	Fond za penzijsku štednju Kosova
SKV	Savet Kosova za vode
RUVO	Regulatorni ured za vodu i otpad

IZVRŠNI REZIME

Nezavisne institucije su ključni elemenat funkcionalne demokratije. Zajedno sa zakonodavstvom, izvršnim vlastima i pravosuđom, one obezbeđuju razrađeni sistem restrikcija i ravnoteže, unapređujući odgovornost i ublažavajući nepotrebni politički uticaj. Međutim, izazovi koji su svojstveni za tranzicionu demokratiju Kosova, i dalje nastavljaju da ometaju razvoj institucija, počevši od upornog manjka resursa pa do političkog uplitanja.

U izveštaju su istaknuti sledeći obrasci:

- U teoriji, nezavisne institucije imaju koristi od sigurne pravne osnove za njihovo osnivanje i neprekidni rad. Značajne odredbe, međutim, ne primenjuju se uvek, dok često nedostaje sekundarno zakonodavstvo (podzakonski akti).
- Ne postoji jedinstveni model finansiranja, sa nekim institucijama koje se direktno finansiraju iz budžeta Kosova, a druge se oslanjaju na sopstvene izvore prihoda kroz oporezivanje. Jedan broj institucija koristi oba modela. Pored toga, neke od njih dobijaju finansijsku pomoć od međunarodnih donatora. Sve u svemu, budžeti su opisani kao nedovoljni stoga vodeći do nemogućnosti institucija da regrutuju i zadrže kvalitetno osoblje, pošto moraju da deluju u lošim radnim uslovima.
- Naimenovanja rukovodstva (na nivou upravnih odbora i na izvršnom nivou) su odlagana. Slobodna radna mesta ostaju otvorena za duže vreme ozbiljno ometajući rad pogođenih institucija.
- Funkcionalni Skupštinski odbori tek treba da razviju objektivne kriterijume za procenu učinka nezavisnih institucija putem redovnog izveštavanja. Trenutno, Skupština nema mehanizme praćenja da osigura sprovođenje preporuka od strane nezavisnih institucija.
- Ne postoji dovoljna politička podrška za rad nezavisnih institucija što dovodi do smanjene zakonitosti i lošeg odziva od izvršne vlasti.
- Opšti nivo javne svesti u vezi rada nezavisnih institucija je siromašan, a pristup informacijama je ograničen.

Izveštaj takođe preporučuje načine na koje donosioci odluka mogu ublažiti rizike i rešiti gore uočene izazove:

- Treba identifikovati i rešiti propuste u nadzornim okvirima u saradnji sa svim bitnim akterima.
- Institucije treba da poboljšaju horizontalnu saradnju kako bi osigurale transfer i razmenu znanja i da udruže raspoložive resurse kada i gde je to izvodljivo.
- Treba da budu uspostavljene bolje veze sa Skupštinom, medijima i civilnim društvom.
- Skupština, zauzvrat, treba da stvori mehanizam za praćenje imenovanja šefova nezavisnih institucija kako bi se obezbedilo blagovremeno planiranje nasleđivanja.
- Informacije predstavljene u godišnjim izveštajima, osim za procenu učinka institucija, trebaju se bolje iskoristiti za poboljšanje izvršnih organa koje oni nadgledaju.¹ U isto vreme, znanje izvedeno iz stručnosti predmetnih institucija treba da posluži kao ulazni podatak u zakonodavnom procesu.

¹ Uobičajena parlamentarna praksa uključuje korišćenje izveštaja revizije nad ministarstvima da pomognu procenu njihovog učinka.

- Vlada bi trebalo da minimizira uplitanje u budžetima koji su predloženi od strane nezavisnih institucija.

1. UVOD

Nezavisne institucije su ključni elemenat funkcionalne demokratije. Izraz "nezavisne" se odnosi na potrebu da institucije budu zaštićene od neumesnog uticaja i na taj način davajući im političku i operativnu autonomiju. Međutim, kao i u primeru vlade, nezavisne institucije su odgovorne pred izabranim predstavnicima Kosova koji nadgledaju njihov rad.

Postoje dve vrste nezavisnih institucija koje deluju na Kosovu: (1) one koje obavljaju nadzor oko pridržavanja vlade u dobrom upravljanju i poštovanju standarda ljudskih prava, kao što je Institucija Ombudsmana (IO), Kancelarija Generalnog revizora (KGR) i Nezavisni nadzorni odbor civilne službe Kosova (NNOCSK); i (2) agencije i regulatori koji obavljaju regulatorne (nadzorne), licencirajuće ili kvazi-sudske funkcije, kao što su Nezavisna komisija za medije (NKM) i Regulatorna kancelarija za energetiku (RKE).

Prema utvrđenoj evropskoj praksi, osnovni uslovi koji su potrebni za nezavisne institucije da slobodno i efikasno deluju su:

- 1) **Finansijska nezavisnost**, koja obezbeđuje da institucijama budu pružena dovoljna sredstva za obavljanje svojih funkcija uz punu operativnu autonomiju;
- 2) **Nezavisnost imenovanja i stalnost radnog mesta**, koja obezbeđuje da su imenovanja na osnovu zasluga i transparentna, sa članovima odbora i osoblja koji slobodno rade bez straha od otkaza zbog proizvoljnih ili političkih razloga;
- 3) **Nezavisnost od uplitanja u donošenju odluka**, tako da Vlada nema nikakav uticaj nad odlukama donetim od strane nezavisnih institucija i da izvršne vlasti poštuju i podrže odluke donesene od strane nezavisnih institucija.

Trenutno postoje 30 nezavisnih institucija na Kosovu² koje direktno izveštavaju Skupštini Kosova, dok ravnopravno deluju sa Skupštinom da samostalno prate i regulišu rad izvršne vlasti. Od većine njih se zahteva da nezavisno od izvršne vlasti donose odluke ili da potvrde standarde, dok su preostale odgovorne pred izabranim predstavnicima. One direktno izveštavaju Skupštini, služeći razne funkcije uključujući nadgledanje i savetovanje oko dobrog upravljanja i u pitanjima ljudskih prava, uređujući i održavajući profesionalne standarde ili služeći kao kvazi-sudstvo ili kao poverenici. Svaka nezavisna institucija se razlikuje u svom stepenu razvijenosti uz ogromnu većinu koja se i dalje suočava sa kritičnim izazovima oko svog operativnog integriteta.

² Ovo istraživanje prvenstveno ispituje javna nezavisna tela, glavne uloge kojih su da nadgledaju i odlučuju o određenim aspektima rada Vlade. Ove institucije moraju biti direktno odgovorne Skupštini Kosova, i u većini slučajeva Skupština ima moć da imenuje ili razrešava načelnike institucija na osnovu zasluga, utvrđene pravne osnove, i ostalih objektivnih kriterijuma. Neki izuzeci su Centralna izborna komisija (CIK), čiji predsedavajući je imenovan od strane Predsednika Kosova dok njeni članovi su imenovani od strane najvećih parlamentarnih grupa i od članova koji drže rezervisana ili zagarantovana mesta u Skupštini (član 61, Zakon br.03/L-073 o opštim izborima na Kosovu, 15. juna, 2008. god.); Autoritet civilnog vazduhoplovstva (ACV) čije članove Nadzornog odbora imenuje Vlada (član 16, Zakon br.03/L-051 o civilnom vazduhoplovstvu, 4. juna, 2008. god.)

U svetlu svog dugogodišnjeg zalaganja za demokratski razvoj, i posebno nezavisnih agencija, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) Misija na Kosovu je razvila i izdala sveobuhvatno istraživanje oko nezavisnih institucija na Kosovu, u cilju procene njihovog radnog okruženja, ključnih izazova i očekivanja za budućnost. Posebno, istraživanje procenjuje operativnu i političku nezavisnost institucija, kao i njihovu odgovornost prema javnosti ispitujući modele u institucionalnom dizajnu agencija, i pravni okvir, finansiranje, i odnos sa drugim zainteresovanim stranama.

Nalazi su zasnovani na informacijama prikupljenim pomoću kombinacije metodologija za prikupljanje podataka. Drugostepeno istraživanje je sprovedeno pomoću ključnih dokumenata iz svih 30 istraženih nezavisnih institucija, uključujući bitne zakone, podzakonske akte, godišnje izveštaje i nalaze generalnog revizora. Intervjuisani su 31 visokih predstavnika iz ukupno 27 nezavisnih institucija u periodu između oktobra i decembra 2011. god³. Intervjui su vođeni na osnovu polustrukturiranih upitnika. Tokom decembra, 2011. god. održane su dve fokus grupe, sa ukupno 19 predstavnika iz 12 različitih institucija koje su učestvovala u ova dva događaja da bi učvrstile i potvrdile prikupljene podatke tokom intervjua. Konačni okrugli sto je održan 22. decembra 2011. god., u kome su učestvovali 30 predstavnika iz 18 institucija kako bi raspravljali oko preliminarnih zaključaka.

Cilj izveštaja je da se iskoristi za dalji razvoj nezavisnih institucija, za njihovo razumevanje funkcionisanja Skupštinskih odbora koji nadziru i podržavaju njihov rad, i da unapredi komunikaciju sa Sekretarijatom Skupštine, pošto on koordinira rad obeju strana. Ciljana publika takođe obuhvaća ministarstva vlade, organizacije civilnog društva, kao i zainteresovane međunarodne donatore.

³ Ovo uključuje bilo predsedavajućeg odbora, izvršnog direktora, ili oba. U odsustvu jednog ili oba šefova, intervjuisano je drugo ključno osoblje u organizaciji. Pored toga, nekoliko nezavisnih institucija su odlučile da ne učestvuju u anketi (istraživanju).

2. KLJUČNI NALAZI

2.1 Pravni okvir

Organi pod mandatom da regulišu rad izvršne vlasti moraju da uživaju visok stepen nezavisnosti, dok u isto vreme moraju da ostanu odgovorni pred javnošću. Nivo institucionalne nezavisnosti je tradicionalno ugrađen u odgovarajućem pravnom okviru, sa odredbama za adekvatno finansiranje i kadrovsku politiku, kao i jasno definisane kriterijume za imenovanje i razrešenje rukovodećeg osoblja. Istovremeno, institucija mora da je pod mandatom koji zahteva redovno izveštavanje, kao i proveravanje od strane zakonodavstva; ona treba da bude transparentna u svom radu, i da podleže sudskom preispitivanju kad god je to potrebno.⁴

U teoriji, nezavisne institucije na Kosovu imaju tendenciju da se pridržavaju najboljih međunarodnih praksi u vezi ustrojstva i delovanja. Stvaranje ovih institucija ima dobru pravnu osnovu, dok pojedinačni mandati institucija su dodatno definisani posebnim zakonima i podzakonskim aktima.

Dok obrisi ili solidan pravni okvir postoji, ipak, relativna novost nezavisnih institucija dovodi do niza operativnih i pravnih nejasnoća. Postoji nedostatak podzakonskih akata koji su od suštinskog značaja u razjašnjavanju uloga i odgovornosti pogođenih institucija. Trenutno, praznine u pravnom okviru otežavaju rad oko jedne trećine nezavisnih institucija. U velikom broju slučajeva, pravni nedostaci predstavljaju ozbiljan izazov za implementaciju mandata institucija.

Na primer, Zakon o Instituciji Ombudsmana⁵ i Zakon o Nezavisnom nadzornom odboru civilne službe⁶ propisuju da plate Ombudsmana i pet zamenika Ombudsmana, kao i članova odbora Nezavisnog nadzornog odbora civilne službe Kosova (NNOCSK) treba da se plaćaju u skladu sa Zakonom o platama visokih zvaničnika⁷. U vreme pisanja ovog izveštaja, Zakon o platama visokih zvaničnika još nije izrađen i nije ni uključen u dnevnom redu zakonodavstva za 2012. god. Kao rezultat ovog pravnog vakuma, pitanje plata za pet zamenika Ombudsmana regrutovanih u oktobru 2011. god. doživelo je žestoku debatu. U stvari, dva od pet zamenika nisu plaćeni uopšte za duže vreme usred dugotrajnog spora oko nadoknade koje je nastalo zbog uočenih pravnih nejasnoća. Pitanje još uvek nije rešeno. Odsustvo Zakona o platama visokih javnih zvaničnika je takođe uticalo na članove NNOCSK pošto oni trenutno nisu plaćeni u skladu sa zakonskom odredbom i njihove plate nisu prilagođene zajedno sa povećanjem plata civilnih službenika. Kao rezultat toga, plate članova odbora NNOCSK su niže od nekih plata civilnih službenika koje oni nadgledaju.

Za one nezavisne institucije koje izdaju pravno obavezujuće odluke, postoji očigledan nedostatak efikasnog izvršnog mehanizma kako bi se obezbedilo izvršenje. Kosovska agencija za imovinu (KAI) rešava sporno vlasništvo nad nepokretnom imovinom usled oružanog sukoba iz 1990-ih. Iako su njene odluke o izbacivanju/iseljavanju

⁴ Javni izabrani upravni odbor Donjeg doma Ujedinjene Kraljevine, Etika i standardi: Pravilnik ponašanja u javnom životu. Četvrti izveštaj o zasedanju 2006.-2007. god., str. 19-21

⁵ Zakon br. 03 I-195 o Instituciji Ombudsmana, 27. avgusta 2010. god.

⁶ Zakon br. 03/ L-192 o Nezavisnom nadzornom odboru za civilnu službu Kosova, 16. avgusta, 2010. god.

⁷ Član 32 Zakona br. 03 I-195 o Instituciji Ombudsmana, 27. avgusta 2010. god. i član 21 Zakona br. 03/ L-192 o Nezavisnom nadzornom odboru za civilnu službu Kosova, 16. avgusta, 2010. god.

pravno obavezujuće, one nisu uvek ispoštovane. Naročito, zbog nezadovoljavajućih mera kažnjavanja postoji visoka stopa ponovnog zaposedanja od strane ilegalnih naseljenika nakon preduzetih iseljenja od strane KAI uz podršku Kosovske policije.⁸ NNOCSK rešava žalbe podnete od strane civilnih službenika u vezi pogrešnih otpuštanja i drugih žalbi vezanih za ljudske resurse. Organi zapošljavanja su dužni po zakonu da izvrše ove odluke u roku od 15 dana nakon njihovog izdavanja, ali tokom 2011. god., samo 77% od tih odluka su sprovedene.⁹

Novi zakoni su takođe izmenili operativnu osnovu za neke nezavisne institucije. Zakon o javnim nabavkama¹⁰ usvojen 2010. god. je propisao da Agencija za javne nabavke (AJN) postane izvršna agencija u okviru Vlade, ali zauzvrat dodelio je više ovlašćenja drugim novim nezavisnim institucijama, Regulativnoj komisiji za javne nabavke (RKJN) i Telu za razmatranje nabavki (TRN). Dva nova tela su još uvek u procesu izrade svojih internih propisa. Zakon o Nezavisnoj komisiji za medije¹¹ i Zakon o Radio Televiziji Kosova¹² usvojeni 2012. god. direktno utiču na rad ove dve institucije. Novo zakonodavstvo menja način na koji ove dve institucije imenuju svoje članove odbora, određuje finansiranje Radio Televizije Kosova (RTK), kao i uspostavljanje drugog kanala RTK-a na srpskom jeziku. Zbog ovih promena, postoji bojazan o verovatnoći za brzo sprovođenja zakona i hitrom razvoju podzakonskih akata.

2.2. Finansiranje i kadrovska politika

Zakon o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama¹³ uključuje odredbe koje garantuju finansijsku nezavisnost institucija obezbeđujući da se svaki od budžetskih zahteva u celosti podnosi Skupštini Kosova¹⁴. Jedan broj institucija takođe uživaju dodatno finansiranje u obliku prikupljanja prihoda ili sredstava od međunarodnih donatora.

Međutim, u praksi, ne postoji jedinstveni model finansiranja nezavisnih institucija na Kosovu. Većina njih prima najveći deo njihovog finansiranja putem budžeta Kosova, koji se svake godine odobrava od strane Skupštine. Neke od njih imaju mandat da prikupljaju namenski prihod od licencnih tarifa ili posebnih poreza, dok je još manjem broju dozvoljeno da zadrže ceo ili deo od naplaćenih naknada kao svoj operativni prihod.

Većina nezavisnih institucija koje učestvuju u istraživanju su istakle zabrinutost u pogledu srazmernosti izdvojenog budžeta za punu implementaciju njihovih mandata. Naročito, budžet usvojen od strane Skupštine često je niži od njihovog početnog zahteva. U stvari, tri nezavisne institucije ne dobijaju nikakva sredstva od svog

⁸ "Uočeno je da je u mnogim od ovih slučajeva ista osoba/porodica koja je izbačena iz imovine odmah je ponovo zauzela imovinu. U mnogim slučajevima broj ponovnih zauzimanja i proterivanja je premašio deset za istu osobu i imovinu," Godišnji izveštaj za 2011. god. Kosovske agencije za imovinu, str. 25.

⁹ Godišnji izveštaj za 2011. god. Nezavisnog nadzornog odbora za civilnu službu, str.17.

¹⁰ Zakon br. 03/L-241 o javnim nabavkama na Kosovu, 16. novembra, 2010. god. koji je kasnije zamenjen Zakonom br. 04/L-042 o javnim nabavkama na Kosovu, 19. septembra, 2011. god.

¹¹ Zakon br. 04/L-044 o Nezavisnoj komisiji za medije, 5. aprila, 2012. god.

¹² Zakon br. 04/L-046 o Radio Televiziji Kosova, 27. aprila, 2012. god.

¹³ Zakon br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama, 3. juna, 2008. god.

¹⁴ Član 64-66, Zakona br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama, 3. juna, 2008. god.

osnivanja.¹⁵ Sledstveno tome, dve od tih institucija su trenutno neaktivne, dok treća funkcioniše sa minimalnim kapacitetom. Nezavisne institucije sa izvorima drugim od kosovskog konsolidovanog budžeta, nailaze na mnogo poteškoća u naplati utvrđenih licencnih tarifa ili doprinosa zbog slabog platnog izvršenja. U drugim slučajevima, mali broj operatera u određenim područjima znači da prikupljene naknade ne ishode u značajnom doprinosu za budžet. Neke organizacije prolaze bolje u pogledu budžeta kada zakonske odredbe garantuju njihovo učešće u budžetu, kao što je Kosovska agencija za privatizaciju (KAP)¹⁶. Pored toga, neke nezavisne institucije dobijaju donatorska sredstva da dopune svoje budžete, dok druge imaju međunarodne članove u svojim odborima šta izgleda da ojačava njihove napore za podizanje fondova.

Nedostatak finansijskih sredstava dovodi do nezadovoljavajućih uslova rada i kadrovskih nedostataka u nezavisnim institucijama. To takođe direktno ometa sprovođenje programa nezavisnih institucija. Na primer, KAI nije u mogućnosti da dodeli sredstva da zadovolji rešenja presuđena u korist tužitelja zbog manjka u budžetu od preko €3 miliona. Nedostatak stalnih radnih prostorija za većinu nezavisnih institucija ponekad dovodi do velikog poremećaja u njihovom radu.

Tokom 2011. god., Institucija Ombudsmana na Kosovu (IO) je premestila svoju kancelariju. Potraga za novim prostorijama, pregovori, i kasnije preseljenje proishodilo je u velikim materijalnim i kadrovskim troškovima za instituciju. Mnoge od ispitanih institucija takođe se nalaze u prostorijama koje nisu osmišljene da prime predviđeni broj osoblja, stoga sprečavajući ih da deluju sa optimalnim kapacitetom. Pored toga, nekoliko nezavisnih institucija su zajedno smeštene sa ministarstvom ili agencijom koje bi trebali da nadgledaju. Ovo je najbolje prikazano u slučaju Nezavisnog odbora za razmatranje poreskih žalbi (NORPŽ) koji se nalazi u zgradi Poreske uprave.

Trenutno, postoje različite prakse koje regulišu plate osoblja u nezavisnim institucijama. Nekim šefovima i članovima odbora se isplaćuju honorari prema broju sastanaka na kojima oni prisustvuju; drugima se plaća fiksna plata. Postoji više načina na koji se obračunavaju platne stope i honorari šefova i članova odbora. Na primer, Agencija protiv korupcije povezuje platu svog direktora sa platom predsedavajućeg skupštinskog odbora.¹⁷ Naknada članova odbora i direktora Nezavisne komisije za rudnike i minerale (NCRM) određuje se od Skupštinskog odbora za budžet i finansije.¹⁸ IO i NNOCSK pozivaju se na Zakon o platama visokih zvaničnika¹⁹ koji još nije usvojen. Neke međunarodne organizacije kao što su Misija EU za vladavinu

¹⁵ Savet Kosova za vode (SKV), Savetodavni odbor za zaštitu životne sredine (SOŽŽS) i Nacionalni savet za nauku (NSN) nisu dobili nikakva sredstva iz kosovskog konsolidovanog budžeta od njihovog osnivanja. Zakoni koji regulišu SOŽŽS i NSN nisu precizirali model finansiranja za ove dve institucije. U slučaju SKV, iako Zakon o vodama (Zakon br. 2004/24. O vodama Kosova, 1. novembra, 2007. god.) izričito predviđa isplatu članova Saveta i pomoćnog osoblja (član 17.8), njihov budžetski zahtev nije ispunjen i odbor je posle toga prestao da funkcioniše.

¹⁶ Prema članu 21 Zakona br. 04/L-034 o Kosovskoj agenciji za privatizaciju, 21. septembra, 2011. god., Kosovska agencija za privatizaciju (KAP) mogla je da zadrži 5% prihoda od prodaje, prenosa, privatizacije, likvidacije ili raspolaganja preduzeća ili imovine da pokrije svoje administrativne i operativne troškove.

¹⁷ Član 9, Zakona br.03/L-159 o Agenciji protiv korupcije, 5. februara, 2010. god.

¹⁸ Član 64, Zakona br.03/L-163 o rudnicima i mineralima, 27. avgusta, 2010. god.

¹⁹ Član 32, Zakona br. 03 I-195 o Narodnom advokatu i Član 21, Zakona br. 03/ L-192 o Nezavisnom nadzornom odboru za civilnu službu Kosova.

prava na Kosovu (EULEX), ili Međunarodne civilne organizacije (MCO) sponzorišu platu ili honorar pojedinih međunarodnih šefova ili članova odbora institucija, kao u slučaju KAI ili Generalnog Revizora.

Većina stručnog i administrativnog osoblja koji rade u nezavisnim institucijama su civilni službenici, i plaćaju se u skladu sa važećim odgovarajućim zakonodavstvom. Većina nezavisnih institucija procenjuje svoje nivoe osoblja kao nezadovoljavajuće, i neke od njih takođe pate od visokog broja izmena osoblja. Pored budžetskih ograničenja, jedan od glavnih razloga za preovlađujuću kadrovsku nepotpunost je nedostatak radnih prostora. Na primer, istraživanje je pokazalo da Autoritet konkurencije Kosova (AKK) zapošljava samo jednu osminu predviđenog osoblja i nada se da će polako povećati broj do jedne trećine. Visoki promet osoblja je primećen u oblastima kao što su nabavke, revizija ili telekomunikacija, gde privatni sektor nudi konkurentnije plate. Osim toga, stručnjaci u pojedinim oblastima su veoma oskudni, kao što su zaštita kulturnog nasleđa i zakon o zaštiti ličnih podataka. Pored toga, mnoge institucije su takođe izrazile nedostatak internih kapaciteta u ključnim oblastima kao što su programsko planiranje i razvoj budžeta.

2.3 Imenovanja i razrešenja

Uslovi za imenovanje i razrešenje višeg osoblja za sve anketirane nezavisne institucije su definisani zakonom i uglavnom se zasnivaju na objektivnim kriterijumima na osnovu zasluga. Jedna trećina zakona koji regulišu nezavisne institucije takođe uključuju odredbe o nepodudarnosti koje definišu slučajeve u kojima šefovi institucija i/ili članovi odbora postaju nepogodni da obavljaju svoje dužnosti. Ovo uključuje fizičke ili mentalne nesposobnosti, krivične osude, učešće u političkim aktivnostima, ili druge slučajeve gde nastaju sukobi novčanih interesa.

Postupci imenovanja i razrešenja za svaku od nezavisnih institucija se neznatno razlikuju, ali većina uključuje interakciju između Skupštine i Vlade. Skoro svi postupci zahtevaju konačnu potvrdu od strane zakonodavnog organa²⁰. Mandati šefova institucija su uglavnom fiksni sa jasno definisanim uslovima za reizbor, što je ključni preduslov za operativnu nezavisnost²¹.

U vreme pisanja ovog istraživanja, jedna četvrtina nezavisnih institucija ima jednu ili više rukovodećih pozicija kojima je istekao mandat.²² Ponovna kašnjenja u imenovanju visokih zvaničnika ugrožava efikasno funkcionisanje nezavisnih institucija. U stvari, bilo je brojnih slučajeva kada je postupak imenovanja trajao više od godinu dana, što je ozbiljno ometalo rad ovih organizacija.

Na primer, regrutovanje prvog lokalnog Ombudsmana je trajalo četiri godine, sa procesom koji je konačno zaključen u 2009. god. Naredno regrutovanje pet zamenika

²⁰ Izuzeci su CIK i Autoritet civilnog vazduhoplovstva (ACV). U slučaju CIK-a, predsedavajući se imenuje iz redova sudija Vrhovnog suda od strane Predsednika Kosova, dok njeni članovi, šest od njih su imenovani od strane najvećih parlamentarnih grupa i četiri od drugih poslaničkih grupa koje imaju rezervisana ili zagarantovana mesta u Skupštini (član 61, Zakona br. 03/L-073 o opštim izborima na Kosovu, 15. juna, 2008 god.). Za ACV, članovi Nadzornog odbora se imenuju od Vlade na predlog ministra (član 16, Zakona br.03/L-051 o civilnom vazduhoplovstvu, 4. juna, 2008 god.).

²¹ Međutim, jedan izuzetak od ovog stanja ograničenja mandata je SOŽŽS u kome članstvo u Odboru nije ograničeno mandatom. Tri međunarodna člana Nadzornog odbora KAI, njen direktor i zamenik direktora se imenuju od strane MCK-a, i ova imenovanja trenutno nemaju vremensko ograničenje.

²² Ovo uključuje NKM, Savet Kosova za kulturno nasleđe (SKKN), AKK, KAI, NSN, RTK, i SKV.

Ombudsmana održano je između 2010. i 2011. god. i trajalo je više od godinu dana. Rekrutovanje Saveta NKM se takođe suočilo sa ozbiljnim odugovlačenjem. Mandat svih članova odbora je istekao, a tri od njih je upražnjeno više od godinu dana. Kao rezultat toga, Savet NKM nije bio u stanju da donese niti jednu odluku tokom protekle godine zbog nedostatka kvoruma jer njegovo članstvo u odboru je bilo desetkovano istekom mandata.

Razlozi ovih kašnjenja uključuju loše planiranje unapred za narednu sukcesiju i nedostatak odgovarajućih kandidata jednom kada započinje postupak imenovanja. U nekoliko navrata, kandidat koji je predložen od strane Vlade je bio odbijen od strane Skupštinskog odbora navodeći političke i tehničke razloge. Za imenovanje članova odbora Regulatorne kancelarije za energetiku (RKE) i Nezavisne komisije za rudnike i minerale (NKRM), neslaganja između vladajućih stranaka i opozicije je dodatno odložilo proces imenovanja.²³

Osim toga, svaka institucija ima svoj postupak zapošljavanja, sa nekima komplikovanijim od ostalih. Pre usvajanja Zakona o NKM tokom 2012. god., zakon je zahtevao da svaki od sedam članova u Savetu NKM-a bude izabran preko jedne od tri različitih metoda koje uključuju brojne različite aktere²⁴. Ipak, trend koji je identifikovan u novom zakonodavstvu izgleda da ukazuje na kretanju više ka jedinstvenom pristupu regrutovanja. U odnosu na postupke razrešenja, pravni okvir koji upravlja dve trećine nezavisnih institucija je izričito predvideo uslove koji se zahtevaju za smenu visokih zvaničnika. Najveći broj ovih institucija zahteva da Skupština odobri razrešenja; mali broj institucija predviđa druge metode razrešenja kao što je preko odobrenja od strane nadležnog suda²⁵ ili Vlade.²⁶ Za ostale institucije, predmet nije jasno definisan u svom pravnom okviru.

Trenutno, struktura upravljanja nezavisnih institucija se i dalje bori da odrazi sastav šireg stanovništva na Kosovu. Od 30 nezavisnih institucija na Kosovu, samo dve od njih imaju na čelu žene²⁷. Od svih viših zvaničnika koje imenuje Skupština, žene čine 13% od ukupnog broja. Oko jedna šestina institucija sadrže odredbu u svom pravnom okviru koji jasno zahteva da sastav njenih visokih zvaničnika ili opšteg zapošljavanje osoblja predstavlja etnički sastav Kosova,²⁸ mada stvarni broj organizacija koji uključuju pripadnike ne-albanskih zajednica u njihovim odborima je veći. I pored toga, odsustvo takve odredbe često ishodi u potpunom odsustvu ne-albanskih članova na višem nivou u više od jedne trećine od institucija.

²³ Zapisnik Skupštinske plenarne sednice 14. oktobra, 2011. god. i 15 marta, 2012. god..

²⁴ Član 4, Zakona br. 02/L-15 o Nezavisnoj komisiji za medije i prenos, 1. maja, 2007 god., precizirao je da će dva međunarodna člana Saveta biti izabrani od strane Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara (SPGS), jednog domaćeg člana Saveta predlaže i imenuje Skupština, a ostalih četiri domaćih članova biće izabrani od strane Saveta civilnog društva sastavljenog od predstavnika medija i civilnog društva. Postupak imenovanja je pojednostavljen prema novom Zakonu br. 04/L-044 o Nezavisnoj komisiji za medije, 5. aprila, 2012. god., koji određuje da je *ad hoc* Skupštinski odbor odgovoran za celokupan proces imenovanja.

²⁵ RKJN (Član 93, Zakona br. 04/L-042 o javnim nabavkama na Kosovu, 19. septembra, 2011. god.) i TRN (Član 101, Zakona br. 04/L-042 o javnim nabavkama na Kosovu, 19. septembra, 2011. god.)

²⁶ CAA (Član 16, Zakona br. 03/L-051 o civilnom vazduhoplovstvu, 4. juna, 2008. god.)

²⁷ SKKN i CIK.

²⁸ INA, KAI, NKM, NNOCSK, Odbor RTK-ar, i Centralna Banka. Pored toga, Član 139 ustava obezbeđuje da četiri članova CIK-a budu imenovani od strane ne-albanskih parlamentarnih grupa.

2.5 Izveštavanje i odgovornost

Zakon obavezuje sve nezavisne institucije da direktno izveštavaju Skupštini. Svake godine, nezavisne institucije podnose godišnji izveštaj određenom Skupštinskom odboru, koji je javni dokumenat.²⁹ Nakon odobrenja od strane odbora, godišnji izveštaj se prosleđuje za usvajanje plenarnoj sednici Skupštine.

Članovi Skupštine povremeno daju komentare i preporuke u vezi podnesenih izveštaja ali su nezavisne institucije retko odgovorne za implementaciju preporuka u narednom izveštajnom periodu. U stvari, preporuke nisu sistematski registrovane što čini praćenje njihove primene teškim ili čak nemogućim. U retkim prilikama godišnji izveštaji nezavisnih institucija se odbijaju od strane Skupštine, kao što je bio slučaj sa godišnjim izveštajem dostavljenim od strane CIK-a i AKK-a 2011 god. i KAP-a 2012 god. Međutim, ne postoji formalni uslov u pogledu ponovnog podnošenja ili praćenja nedostataka koji su primećeni od strane Skupštine.

Pošto se većina nezavisnih institucija bavi specijalizovanim i ponekad vrlo tehničkim oblastima, podizanje svesti javnosti o njihovom radu nije lak zadatak. Većina nezavisnih institucija na Kosovu imaju internet stranicu, ali samo jedna četvrtina od njih imaju određeno osoblje koje je nadležno za odnose sa javnošću ili medijima. Mnogi ispitanici u istraživanju nalaze da je izveštavanje medija o njihovim dotičnim organizacijama "iskrivljeno i retko". Mediji često izveštavaju o najsenzacionalnijim, ali ne nužno i najinformativnijim aspektima njihovog rada.

²⁹ Ovi odbori su: Odbor za zakonodavstvo; Odbor za ekonomski razvoj, infrastrukturu, trgovinu i industriju; Odbor za budžet i finansije; Odbor za obrazovanje, kulturu omladinu, sport, javnu administraciju, lokalnu samoupravu i medije; Odbor za poljoprivredu, šumarstvo, životnu sredinu i prostorno planiranje; Odbor za unutrašnje poslove; i Odbor o ljudskim pravima, polnu ravnopravnost, nestala lica i peticije.

3. ZAKLJUČCI

Rezultati istraživanja su istakli i prednosti i slabosti novih nezavisnih kosovskih institucija. Dobar pravni osnov zajedno sa robusnom institucionalnom strukturom, koju mnoge od anketiranih institucija poseduju, daje osnovicu za podsticaj.

I pored toga, zakonodavni okvir za mnoge od nezavisnih institucija je još uvek u fazi razvoja. Trećina ovih agencija ima nerešene zakone i podzakonske akte koji su neophodni za potpun zakonodavni okvir. Rezultirajući pravni vakum često ometa rad mnogih nezavisnih institucija. Osim toga, usvajanje novih zakona često dovodi do osnovnih promena u samom načinu funkcionisanja ovih institucija. Za one institucije koje su nadležne za kvazi-sudsku funkciju, postoji nedostatak efikasnog mehanizma koji bi obavljao funkciju nadzora nad procesom sprovođenja odluka koje su u proceduri.

Jedinstveni model finansiranja za nezavisne institucije trenutno ne postoji. Neke od ovih institucija su finansirane od strane kosovskog budžeta, dok se ostale potpomažu sredstvima iz poreskih prihoda. Adekvatna finansijska sredstva nisu uvek dovoljna da se održi kompletan rad agencije ili sprovođenje programa. U kombinaciji sa nedostatkom sigurne i konkurentne naknade, potrebne u svrhu povećanja kvaliteta rada već zaposlenih, kao i potrebe da se privuku novi kvalifikovani kandidati, većina nezavisnih institucija se bori sa hroničnim nedostatkom operativnih i profesionalnih kapaciteta.

Evidentan je nedostatak proaktivnog pristupa Skupštine Kosova u svom odnosu prema nezavisnim institucijama. Sadržajne informacije u godišnjim izveštajima podnete od strane nezavisnih institucija, kao i preporuke od strane Skupštine ka ovim izveštajima, nisu sistematski formulisane kao konkretne politike. Procesi imenovanja rukovodstava ovih institucija od strane Skupštine su najčešće odloženi, dok unutrašnja rukovodeća struktura još uvek nije dostigla potrebne parametre za uključenje šire zajednice, kao i rodnih elemenata.

Nezavisne institucije u velikoj meri trpe zbog niskog javnog profila kao rezultat sporadičnog medijskog interesa, kao i učestalih netačnih izveštavanja od strane medija. Ova vrsta javnog profila proizlazi iz činjenice da je rad nezavisnih institucija posebne prirode, i samim tim rezultira ograničenim odnosima sa javnošću.

4. PREPORUKE

Za nezavisne institucije:

- Povećati horizontalnu komunikaciju. Pošto neke nezavisne institucije su razvijenije od ostalih, horizontalni prenos znanja treba da bude olakšan. Ovo je posebno važno u oblastima delovanja koje male organizacije smatraju najizazovnijim kao što su upravljanje ljudskim resursima i upravljanje projektima.
- Uspostaviti mehanizam koordinacije među nezavisnim institucijama da se efikasno organizuje posredovanje i veze sa spoljnim zainteresovanim stranama. Ovo može biti realizovano u obliku redovnih sastanaka sa

rotirajućim godišnjim predsedavanjem od strane različitih institucija ili stalnog zajedničkog sekretarijata sličnog onome u udruženju opština.

- Pripremiti se za zajedničke nabavke robe i usluga. Pošto većina nezavisnih institucija imaju operativne prihode manje od 1 miliona evra (€), zajednička nabavka može poboljšati isplativost doseganjem ekonomije obima.
- Povećati komunikaciju i saradnju sa Skupštinom Kosova da bi se lobiralo za održiv sveobuhvatni model finansiranja.
- Obezbediti da ažurirane informacije budu dostupne na internet stranicama institucija. Mediji takođe treba da budu informisani o dešavanjima u vezi sa radom institucija putem redovnih saopštenja za javnost.
- Koristiti medije da se obznani funkcija ustanove, specifični problemi ili uzroci, kao što su neizvršenje odluka.

Za Skupštinu Kosova:

- Stalna fokus tačka ili kancelarija za koordinaciju nezavisnih institucija treba da bude postavljena u okviru Sekretarijata Skupštine. Uloga ove kancelarije mora biti definisana i moraju se dodeliti dovoljna sredstva da se obezbedi njen rad.
- Sistem za praćenje treba da bude stvoren da obavesti odbore Skupštine kada ističe mandat člana odbora ili rukovodioca nezavisne institucije. To bi omogućilo odgovarajućem odboru da se pripremi za proces regrutiranja pre isteka mandata zvaničnika i da bi se izbeglo kašnjenje u procesu imenovanja. Mehanizam praćenja sukcesije se može upravljati od strane fokus tačke nezavisnih institucija u Sekretarijatu Skupštine.
- Poboljšati komunikaciju sa nezavisnim institucijama i pažljivo razmotriti njihove potrebe u toku budžetskog procesa kako bi se osiguralo da imaju potrebne resurse da sprovedu svoj mandat.
- Obezbediti da se ulazni podaci od nezavisnih institucija iz njihovog specijalnog područja stručnosti uključe u različitim fazama zakonodavnog procesa.
- Razjasniti u najbržem mogućem roku bilo kakve dvosmislenosti u zakonima o radu nezavisnih institucija.
- Razviti objektivne kriterijume za procenu izveštaja nezavisnih institucija. Naknadne preporuke u vezi sa izveštajem institucije treba da budu registrovane i ponovo razmotrene u narednoj godini.

Za Vladu

- Da se potpuno pridržava Zakonu o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama³⁰ koji omogućava da predloženi budžet i zahtev za usvajanje od nezavisnih institucija budu uključeni bez izmena u predloženom konsolidovanom budžetu Kosova pre nego što se predloženi Zakon o određivanju budžeta podnese Skupštini.
- Da blagovremeno imenuje rukovodioce (šefove) ili članove odbora nezavisnih institucija kada se to zahteva po zakonu.

³⁰ Zakon br.03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama, 3. juna, 2008. god.

Za civilno društvo i medije

- Da se bolje upoznaju sa mandatima nezavisnih institucija kako bi se pravilno pridobila podrška o pitanjima koje promovišu javni interes.
- Da izveštavaju o slučajevima kada se ne izvršavaju odluke nezavisnih institucija.

Za aktere iz međunarodne zajednice

- Da nastave da olakšavaju sinergiju između nezavisnih institucija, Skupštine i Vlade.
- Da pomognu u organizaciji obuke o korporativnom (zajedničkom) upravljanju za žene i pripadnike zajednica koji trenutno zauzimaju pozicije srednjeg rukovodstva i koji su zainteresovani da postanu visoki zvaničnici ili direktori odbora.
- Da pokrenu rano planiranje sukcesije za zasedajuće međunarodne članove/direktore odbora da bi se osiguralo da nema velikih praznina u sastavu osoblja.

PRILOG 1: INDEKS NEZAVISNIH INSTITUCIJA KOJE DIREKTNO IZVEŠTAVAJU SKUPŠTINI KOSOVA

Savetodavni odbor za zaštitu životne sredine (SOZŽS) je osnovan Zakonom o zaštiti životne sredine³¹ da savetuje Skupštinu i Vladu o pitanjima životne sredine. Sedam članova odbora su stručnjaci koji su imenovani od strane Skupštine na petogodišnji mandat.

Agencija protiv korupcije (APK) je specijalizovana u sprovođenju politike za sprečavanje i borbu protiv korupcije. Njen mandat je definisan Zakonom o Agenciji protiv korupcije³² i ostali zakoni koji određuju standarde javnog života.³³ APK istražuje slučajeve korupcije i čini napore za sprečavanje i borbu protiv korupcije. APK se predvodi od direktora Agencije koji direktno izveštava Skupštini i koji se bira na mandat od pet godina. Internet stranica: www.akk-ks.org.

Autoritet civilnog vazduhoplovstva (ACV) je osnovan Zakonom o civilnom vazduhoplovstvu³⁴ kao regulatorna agencija. Autoritet je odgovoran za osiguravanje bezbednosti civilnog vazduhoplovstva, ekonomsku kontrolu aerodroma i usluga vazdušne navigacije na Kosovu. On izdaje dozvole i naređenja o vazdušnoj navigaciji u skladu sa zakonom. Nadzorni odbor se sastoji od pet članova, dvoje od njih imaju dvogodišnji mandat (uključujući i početnog predsedavajućeg), ostala trojica imaju četvorogodišnji mandat. Članovi odbora su imenovani od strane Vlade. Autoritet direktno izveštava Skupštini. Internet stranica: www.caa-ks.org.

Centralna banka Kosova (CBK), njena uloga je definisana u članu 140. Ustava i Zakona o Centralnoj banci.³⁵ Ona održava stabilnost domaćih cena, i podržava opšte ekonomske politike vlade. Ona ima moć da izdaje dozvole i nadzire rad finansijskih institucija. Guverner CBK direktno odgovara Odboru centralne banke. Ostali upravni organi CBK-a uključuju Izvršni odbor, Odbor za reviziju, dva Zamenika guvernera i Načelnika interne (unutrašnje) revizije. Internet stranica: www.bqk-kos.org.

Centralna komisija za popis (CKP) je osnovana Zakonom o popisu stanovništva, domaćinstva i stanova³⁶ kao najvišeg organa za nadzor popisa stanovništva. Njen mandat je završen 31. decembra 2011.

Centralna izborna komisija (CIK) je predviđena članom 139. Ustava, kao stalni organ koji priprema, nadzire, usmerava i proverava sve radnje koje se tiču procesa izbora i referenduma, i objavljuje njihove rezultate. Ona je sastavljena od 11 članova. Predsedavajući je imenovan od strane Predsednika Kosova iz redova sudija Vrhovnog suda. Ostalih šest članova se imenuje od šest najvećih parlamentarnih grupa. Jedan

³¹ Zakon Br. 03/L- 025 o Zaštiti životne sredine, 6. aprila, 2009. god.

³² Zakon br.03/L-159 o Agenciji protiv korupcije, 5. februara, 2010. god.

³³ Zakon br. 04/I-050 o prijavljivanju, poreklu i kontroli imovine visokih javnih zvaničnika i prijavljivanju, poreklu i kontroli poklona za sve zvaničnike, 14. septembra, 2011. god.; Zakon br. 04/L-051 o suzbijanju sukoba interesa u vršenju javne funkcije, 14. septembra, 2011. god.; i Zakon br.03/L-155 o izmenama i dopunama Zakona br.02/L- 133 o sprečavanju sukoba interesa u vršenju javne funkcije, 28. decembra, 2009. god.

³⁴ Zakon br. 03/L-051 o civilnom vazduhoplovstvu, 4. jun, 2008. god.

³⁵ Zakon Br. 03/L- 209 o Centralnoj banci Kosova, 16. avgust, 2010. god.

³⁶ Zakon br. 03/L-237 o popisu stanovništva, domaćinstva i stanova, 3. novembra, 2010. god.

član će biti imenovan od strane poslanika Skupštine koji zauzimaju mesta rezervisana ili zagarantovana za zajednicu kosovskih Srba i tri člana se imenuju od poslanika Skupštine koji zauzimaju rezervisana mesta nevećinskih zajednica. Internet stranica: www.kqz-ks.org.

Komisija za polaganje pravosudnog ispita je nezavisni stručni organ koji organizuje ispite za kvalifikovane sudije, tužioce, pravnike i ostale pravne stručnjake. Komisija ima šest članova sa dvogodišnjim mandatom. Ona direktno izveštava Skupštini. Njene uloge su navedene u Zakonu o pravosudnom ispitu.³⁷

Regulatorna kancelarija za energetiku (RKE) je osnovana Zakonom o energetsom regulatoru³⁸ kao nezavisni kosovski energetska regulator. Ona ima zadatak da definiše i sprovodi energetska regulatorni okvir kako bi se obezbedilo stabilno i sigurno snabdevanje energijom za potrošače. Ona ima ovlašćenje da odobri i opozove dozvole i da nameće novčane kazne za prekršiće. Ona određuje tarife električne energije i obezbeđuje konkurenciju u energetsom tržištu. Upravni odbor RKE se predvodi od Predsedavajućeg i ima pet članova. Svaki od njih je imenovan postepenim mandatom od pet godina. Internet stranica: www.ero-ks.org.

Nezavisni odbor za razmatranje poreskih žalbi (NORPŽ) je stvoren na osnovu Zakona o Poreskoj upravi i postupcima.³⁹ On je sastavljen od 16 članova i glavnog člana. NORPŽ je kvazi-sudski organ koji je rešava poreske žalbe.

Nezavisna komisija za rudnike i minerale (NCRM) reguliše rudarske aktivnosti na Kosovu u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima. Njena vlast je definisana Zakonom o rudnicima i mineralima⁴⁰. NCRM će obezbediti uredno istraživanje i eksploataciju mineralnih resursa na Kosovu; izdaje, prenosi, proširuje, obustavlja i oduzima dozvole i dopuštenja; uspostavlja i održava geografsku rudarsku bazu podataka sa informacijama. NCRM pruža tehničku pomoć Vladi oko predmeta njene stručnosti. NCRM ima Upravni odbor od pet članova i direkciju koju rukovodi Direktor. Internet stranica: www.kosovo-mining.org.

Uloga **Nezavisne komisije za medije (NKM)** je definisana u članu 141. Ustava i njeno delovanje je dalje definisano u Zakonu o Nezavisnoj komisiji za medije.⁴¹ Komisija je nezavisno telo za regulisanje, upravljanje i nadzor frekvencija emitovanja na Kosovu. Ona takođe izdaje dozvole emiterima i uspostavlja i sprovodi politiku emitovanja. Komisija se sastoji od sedam članova sa mandatom od 2-4 godina. **Medijski odbor za žalbe (MOŽ)** je mehanizam koji razmatra žalbe oko medijskih licenci. On može da podrži, izmeni ili ukine bilo koju odluku NKM-a. Odbor se sastoji od tri člana koji imaju trogodišnji mandat. Internet stranica: <http://kpm-ks.org>.

Autoritet konkurencije Kosova (AKK) je kvazi-sudsko telo koje nadzire pravila konkurencije od strane svih subjekata na Kosovu. Osnovan od strane Zakona o konkurenciji⁴², njegova uloga i odgovornosti su definisani u Zakonu o zaštiti

³⁷ Zakon br. 02/L-40 o pravosudnom ispitu, 2. maj, 2006. god.

³⁸ Zakon br.03/L-185 o energetsom regulatoru, 15. novembar, 2010. god.

³⁹ Zakon br.03/L- 222 o Poreskoj administraciji i postupcima, 20. jul, 2010. god.

⁴⁰ Zakon br.03/L-163 o rudnicima i mineralima, 27. avgusta, 2010. god.

⁴¹ Zakon br.04/I-044 o Nezavisnoj komisiji za medije, 5. aprila, 2012. god.

⁴² Zakon br. 2004/36 o konkurenciji, 1. jul, 2007. god.

konkurencije.⁴³ AKK ima pet članova koji se imenuju za mandat od pet godina. Internet stranica: <http://ak.rks-gov.net>.

Savet Kosova za kulturno nasleđe (SKKN) je osnovan Zakonom o kulturnom nasleđu.⁴⁴ Sedmočlani odbor se imenuje na trogodišnji mandat od strane Skupštine. Uloga Saveta je da identifikuje i zaštiti lokalitete kulture i baštine na Kosovu.

Sudski savet Kosova (SSK), njegova ovlašćenja i uloga su definisani u članu 108. Ustava i u Zakonu o Sudskom savetu Kosova.⁴⁵ Njegov mandat je da obezbedi da kosovski sudovi budu nezavisni, profesionalni i nepristrasni, u međuvremenu odražavajući etničku raznolikost i rodni sastav kosovskog društva. Takođe je odgovoran za regrutovanje funkcija u pravosuđu, kao i za transfer i disciplinski postupak protiv sudija. SSK se sastoji od 13 članova sa petogodišnjim mandatom. Internet stranica: www.kgjk-ks.org.

Sudski institut Kosova (SIK) je odgovoran za obuku i neprekidno pravno obrazovanje sudija, tužilaca i drugih pravnih stručnjaka na Kosovu. Njegov mandat je da organizuje i proceni pripremni ispit koji se koristi za imenovanje sudija i tužilaca. Organizacija Instituta je definisana Zakonom o osnivanju Sudskog instituta Kosova.⁴⁶ On je predvođen od strane od 13-članog Upravnog odbora koji je odgovoran za imenovanje Direktora i za donošenje strateških odluka organizacije. Članovi imaju dvogodišnji mandat. Internet stranica: <http://igjk.rks-gov.net>.

Fond za penzijsku štednju Kosova (FPŠK) je osnovan sa ciljem da upravlja penzijskim doprinosima kosovskih stanovnika u toku njihovog zaposlenja i da obezbedi razumno investiranje ovog fonda. Njegov autoritet je definisan u Zakonu o penzijskim fondovima na Kosovu.⁴⁷ Njegov odbor se sastoji od osam članova sa trogodišnjim mandatom (od kojih jedan je predstavnik Vlade koji nema pravo glasa). Internet stranica: www.trusti.org.

Kosovska agencija za imovinu (KAI) čiji je glavni mandat da reši, uz pravo žalbe Vrhovnom sudu Kosova, sukobe u vezi vlasničkog prava i prava korišćenja u vezi sa privatnom nepokretnom imovinom, uključujući poljoprivrednu i komercijalnu imovinu, nesuglasice koje su proistekle kao rezultat oružanog sukoba koji se dogodio između 27. februara 1998 god. i 20. juna 1999 god. Agencija deluje pod Zakonom o izmenama i dopunama UNMIK-ove Uredbe 2006/50.⁴⁸ Agencija se sastoji od tri glavna tela, to jest Izvršnog sekretarijata, autonomne kvazi-sudske Komisije za imovinske zahteve Kosova (KIZK) i Nadzornog odbora koji obezbeđuje administrativni nadzor, sveukupno usmeravanje i smernice politika. Direktor Izvršnog sekretarijata i tri člana Nadzornog odbora, uključujući njenog predsedavajućeg trenutno imenuje MCK. Zamenik direktora Izvršnog sekretarijata i dva člana Nadzornog odbora imenuje Skupština na predlog Premijera. KIZK se savetuje sa pravosuđstvom kako bi presudio u vezi zahteva koji su mu prosleđeni od strane Izvršnog sekretarijata. Dva od tri njegova člana,

⁴³ Zakon br. 03/L-229 o zaštiti konkurencije, 25. novembar, 2010. god.

⁴⁴ Zakon br.02/L-88 o kulturnom nasleđu, 1. jul, 2008. god.

⁴⁵ Zakon br. 03/L-223 o Sudskom savetu Kosova, 3. novembar, 2010. god.

⁴⁶ Zakon br.02/L-25 o osnivanju Instituta za pravosuđe Kosova, 24. april, 2006. god.

⁴⁷ Zakon br.04/L-101 o Penzijskim fondovima na Kosovu, 8. maj, 2012. god.

⁴⁸ Zakon br. 03/L- 079 o izmenama i dopunama Uredbe Unmik-a 2006/50 o rešavanju zahteva koji se odnose na privatnu nepokretnu imovinu, uključujući poljoprivrednu i komercijalnu imovinu, 15. jun, 2008. god.

uključujući i njenog Predsedavajućeg imenuje MCK, a treći član se predlaže od Predsednika Vrhovnog suda za imenovanja od strane Skupštine. Dva lokalna člana Nadzornog odbora i svi članovi KIZK-a su imenovani za jednogodišnji mandat uz mogućnost reizbora. Ostali imenovani trenutno nemaju ograničeni mandat. Internet stranica: www.kpaonline.org.

Komisija za pravnu pomoć (KPP) funkcioniše po Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći.⁴⁹ KPP je odgovorna za pružanje besplatne pravne pomoći finansijski ugroženim licima, i da se obezbedi da pravna pomoć bude dostupna ranjivim grupama. Devet članova besplatne Komisije za pravnu pomoć bira Skupština iz fonda predloženih kandidata od strane vladinih ministarstava, Vrhovnog suda i javnog poziva, sa mandatom od tri godine bez mogućnosti reizbora. Internet stranica: <http://www.knj-rks.org>.

Kancelarija Generalnog revizora Kosova (KGR) je definisana u članovima 136 do 138 Ustava kao "najviša nezavisna institucija za ekonomsku i finansijsku kontrolu." To je dalje regulisano Zakonom o osnivanju Kancelarije Generalnog revizora Kosova.⁵⁰ Ona sprovodi reviziju regularnosti kosovskog konsolidovanog budžeta, njegovih budžetskih organizacija i ostalih subjekata koji primaju više od 50% svog budžeta iz kosovskog budžeta. Internet stranica: <http://oag.rks-gov.net>.

Ovlašćenja **Institucije Narodnog advokata (INA)** su predviđena u članovima 132 do 135 Ustava. Njen rad je detaljno opisan u Zakonu o Narodnom advokatu.⁵¹ Iako nema izvršnu vlast, sve javne institucije na Kosovu su obavezne po zakonu da odgovore na ispitivanja Narodnog advokata. Njegovi glavni zadaci su da prati, brani i štiti prava i slobode pojedinaca. Narodni advokat (Ombudsman) i pet Zamenika narodnog advokata imenuje Skupština. Narodni advokat ima petogodišnji mandat bez mogućnosti reizbora, dok mandat Zamenika narodnog advokata ima trajanje od tri godina. Internet stranica: www.ombudspersonkosovo.org.

Državna agencija za zaštitu ličnih podataka (DAZLP) je osnovana Zakonom o zaštiti ličnih podataka⁵² da nadgleda sprovođenje pravila u pogledu zaštite ličnih podataka. Ona podržava osnovna prava zaštite podataka rešavanjem žalbi oko zloupotrebe ličnih podataka i kroz vršenje inspekcije i revizije po ovom pitanju. Takođe, Agencija savetuje i podstiče javnu svest o zaštiti podataka. Agenciju upravlja Savet sastavljen od Vrhovnog državnog nadzornika i četiri nacionalna nadzornika sa mandatom od pet godina. Internet stranica: <http://nappd-rks.org>

Nacionalni savet za nauku (NSN) je osnovan Zakonom o naučno-istraživačkoj delatnosti.⁵³ Savet ima mandat da predlaže, savetuje i procenjuje aktivnosti istraživanja i da daje mišljenje u vezi osnivanja naučno-istraživačkog instituta. Savet je sastavljen od 15 članova. Predsednik kosovske Akademije nauka i umetnosti je na čelu NSN-a. Ostali članovi su imenovani od strane Skupštine sa mandatom od četiri godine.

⁴⁹ Zakon br.04/L-017 za besplatnu pravnu pomoć, 22. februar, 2012. god.

⁵⁰ Zakon br.03/075 o uspostavljanju Kancelarije Glavnog revizora Kosova i Revizorske kancelarije Kosova, 15. jun, 2008. god.

⁵¹ Zakon br.03/L-195 o Narodnom advokatu, 27. avgusta 2010. god..

⁵² Zakon br. 03/L-172 o zaštiti ličnih podataka, 31. maj, 2010. god.

⁵³ Zakon br.2004/42 o naučno-istraživačkoj delatnosti, 1. decembar, 2006. god.

Odgovornosti **Kosovske agencije za privatizaciju (KAP)** su definisane Zakonom o Kosovskoj agenciji za privatizaciju.⁵⁴ Njena glavna uloga je da rukovodi prodaju, transfer i likvidaciju društvenih preduzeća. Ovlašćenja KAP su data Odboru od osam direktora, svaki od kojih ima dvogodišnji mandat. Petoricu direktora imenuje Skupština i tri međunarodna direktora su imenovani od strane Međunarodnog civilnog predstavnika. Internet stranica: www.pak-ks.org

Telo za razmatranje nabavki (TRN) se sastoji od pet članova koji imaju mandat od pet godina sa mogućnošću obnove mandata. Uloga TRN-a je definisana u Zakonu o javnim nabavkama⁵⁵ da razmotri žalbe koje sadrže navode o kršenju pravila propisanih zakonom o javnim nabavkama. Internet stranica: <http://oshp.rks-gov.net>

Regulativna komisija za javne nabavke (RKJN) je nezavisna regulatorna agencija odgovorna za celokupni razvoj sistema javnih nabavki na Kosovu. Njena uloga i odgovornost je definisana Zakonom o javnim nabavkama⁵⁶, koja obuhvata praćenje i nadzor nad primenom ovog zakona od strane ugovornih organa. Komisija se sastoji od tri člana i oni/one se imenuju sa mandatom od pet godina. Internet stranica: <http://krpp.rks-gov.net>.

Radio Televizija Kosova (RTK) se upravlja i rukovodi od strane Borda direktora i Generalnog direktora na osnovu Zakona o RTK⁵⁷. Bord je kolegijalno-upravljачko telo sastavljeno od 11 članova sa mandat od dve do četiri godina. Članovi mogu biti ponovo imenovani samo na još jedan mandat od tri godina. Generalni direktor se izabire od strane Borda. Bord je odgovoran za opštu upravu u RTK-u i razmatra i usvaja njene programe i njihove standarde. Internet stranica: www.rtklive.com

Železnički regulativni organ (ŽRO) deluje prema Zakonu o kosovskim železnicama⁵⁸ s ciljem da reguliše i kontroliše železnički sektor u skladu sa svim postojećim važnim propisima. Odbor ŽRO-a se sastoji od pet članova sa mandatom od pet godina. Četiri od članova Odbora su imenovani od strane Skupštine, dok se predsedavajući Odbora predlaže od strane ministarstva. Internet stranica: <http://arh-ks.org>

Regulativni autoritet telekomunikacije (RAT) je odgovoran za licenciranje i nadzor pružalaca telekomunikacionih usluga na Kosovu. On postavlja standarde za pružaoce telekomunikacionih usluga, podstiče konkurenciju na tržištu i obezbeđuje zaštitu potrošača. Njegova uloga je definisana u Zakonu o telekomunikacijama.⁵⁹ Odbor se sastoji od pet članova, svaki sa mandatom od pet godina. Internet stranica: www.art-ks.org.

Savet Kosova za vode (SKV) je osnovan Zakonom o vodama.⁶⁰ Savet je savetodavno telo koje razmatra pitanja u vezi upravljanja vodama. Savet se sastoji od

⁵⁴ Zakon br.04/L-034 o Kosovskoj agenciji za privatizaciju, 21. septembra, 2011. god..

⁵⁵ Zakon br.04/L-042 o javnim nabavkama na Kosovu, 19. septembra, 2011. god.

⁵⁶ Zakon br.04/L-042 o javnim nabavkama na Kosovu, 19. septembra, 2011. god.

⁵⁷ Zakon br.04/L-046 o Radio Televiziji Kosova, 27. aprila, 2012. god.

⁵⁸ Zakon br. 04/L-063 o kosovskim železnicama, 16. decembar, 2011. god.

⁵⁹ Zakon br. 2002/7 o telekomunikacijama, 1. decembar, 2007. god.

⁶⁰ Zakon br.2004/24. o vodama Kosova, 1. novembra, 2007. god.

predsedavajućeg i šest članova koje imenuje Skupština Kosova za period od pet godina.

Regulatorni ured za vodu i otpad (RUVO) nadgleda usluge voda i čvrstog otpada na Kosovu. On izdaje dozvole za pružaoce usluga vodosnabdevanja, kanalizacije i otpada i postavlja njihove tarife. On takođe štiti standard usluga koje se pružaju korisnicima. Kancelarija deluje u okviru pravnog okvira Zakona o izmenama i dopunama Uredbe UNMIK-a 2004/49 o aktivnostima pružanja usluga vodosnabdevanja, kanalizacije i odnošenja smeća.⁶¹ Na čelu Ureda su direktor i zamenik direktora koji se imenuju od strane Skupštine sa mandatom od pet godina. Internet stranica: www.wwro-ks.org.

⁶¹Zakon br.03/L-086 o izmenama i dopunama Uredbe Unmik-a 2004/49 o aktivnostima pružanja usluga vodosnabdevanja, kanalizacije i odnošenja smeća, 15. jun, 2008 god.

PRILOG 2: SPISAK INTERVJUISANIH OSOBA

Datum	Nezavisna institucija (ili drugo)	Predstavnik
13/10/2011	Autoritet civilnog vazduhoplovstva	Dritan Đonbaljaj, generalni direktor
14/10/2011	Nadzorni odbor Autoriteta civilnog vazduhoplovstva	Kosum Kosumi, vršilac dužnosti šefa Nadzornog odbora
19/10/2011	Nacionalni savet za nauku	Dukađin Pupovci, zamenik šefa
20/10/2011	Telo za razmatranje nabavki	Hisni Hodža, šef Tela za razmatranje nabavki Ardian Behrami, šef administracije TRN-a
20/10/2011	Savetodavni odbor za zaštitu životne sredine	Suljejman Beriša, šef odbora
25/10/2011	Savet Kosova za kulturno nasleđe	Đejljane Hodža, izvršni direktor
25/10/2011	Regulatorni ured za vodu i otpad	Ramiz Krasnići, šef administracije i finansija
26/10/2011	Regulativna komisija (za) javne nabavke	Safet Hodža, šef komisije
27/10/2011	Centralna agencije za nabavke (bivša Agencija za javne nabavke)	Murselj Racaj, vršilac dužnosti direktora
28/10/2011	Regulatorna kancelarija za energetiku	Prparim Kabaši, član odbora i Ardiana Bokši, šef administracije
02/11/2011	Nezavisna komisija za rudnike i minerale	Ahmet Tmava, šef odbora Sami Preteni, šef administracije
04/11/2011	KIPRED	Artan Venhari, vršilac dužnosti direktora
08/10/2011	Regulatorni ured za vodu i otpad	Raif Preteni, menadžer
08/10/2011	Kancelarija Generalnog revizora	Lage Olofsson, Generalni revizor
10/11/2011	Komisija za imovinske zahteve Kosova	Kathinka Hewitt
14/11/2011	Državna agencija za zaštitu ličnih podataka	Ruždi Jašari, glavni nadzornik Mentor Hodža, zamenik glavnog nadzornika Aleksandar Spasić, član odbora
16/11/2011	Kosovska agencija za imovinu	Andy Sparks, šef Nadzornog odbora Scott Bowen, izvršni direktor
18/11/2011	Autoritet konkurencije Kosova	Avdulj Krasnići, generalni sekretar Bekim Milaku, službenik za nabavke Ljulje Isufi, prevodilac
18/11/2011	Kosovska agencija za privatizaciju	Mrika Tahiri, zamenik direktora
21/11/2011	Nezavisni poverenik za medije	Nailje Krasnići, zvršni direktor
21/11/2011	Nezavisni nadzorni odbor civilne službe Kosova	Mehdi Geci, predsedavajući odbora
24/11/2011	Nezavisni odbor za razmatranje poreza	Skender Avdiu, predsedavajući odbora

24/11/2011	Železnički regulativni organ	Haljit Gara, šef odbora
24/11/2011	Savet Kosova za vode	Avdulah Nišori, član odbora
24/11/2011	Agencija protiv korupcije	Hasan Preteni, direktor
02/12/2011	Bord direktora RTK-a	Rahman Pačarizi, bivši predsedavajući odbora
02/12/2011	Regulativni Autoritet Telekomunikacije	Ekrem Hodža, predsedavajući odbora
07/12/2011	Centralna komisija za popis	Agim Zuzaku, savetnik predsedavajućeg Komisije
08/12/2011	Institucija Narodnog advokata	Isa Hasani, zamenik Ombudsmana
08/12/2011	Državna agencija za zaštitu ličnih podataka	Ruždi Jašari, glavni nadzornik Mentor Hodža, zamenik glavnog nadzornika
05/12/2011	Regulativna komisija (za) javne nabavke	Pranvera Krasnići, zvaničnik za osoblje
27/12/2011	Bord direktora RTK-a	Šukrije Gaši, član odbora Ljindita Tahiri, član odbora